

Το Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος

Βάπτισμα ἀποκαλεῖται τό Ἱερό Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τό ὁποῖο ὁ πιστός διά τριπλῆς καταδύσεως καί ἀναδύσεως ἐξ ὕδατος, καί ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀναγεννᾶται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἀποθέμενος τήν φύση τῆς ἁμαρτίας καί εἰσαγόμενος σέ μία νέα ἀναγεννητική ζωή ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Τό βάπτισμα ἐξαλείφει τίς ἁμαρτίες τοῦ ἀνθρώπου, συνάμα καί τό προπατορικό ἁμάρτημα, δίνοντας τή δυνατότητα στόν πιστό νά μετέχει τῶν ὑπολοίπων Ἱερῶν Μυστηρίων. Γί' αὐτό καί ἀποκαλεῖται καί "**λουτρό παλιγγενεσίας**".

Τό βάπτισμα εἶναι **Μυστήριο** τό ὁποῖο συστήθηκε ἀπό τόν Κύριο ἀφοῦ ὁ ἴδιος μιλώντας πρὸς τοὺς μαθητὲς τοὺς ἀνέφερε «**πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος**» ἐνῶ καί ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρει πῶς «**ἐάν μὴ τίς γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ**».

Τό βάπτισμα εἰσάγει τοὺς ἀνθρώπους ὡς μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καί γιὰ κάθε χριστιανό σημαίνει **ἀναγέννηση** στό θάνατο καί τὴν ἀνάστασή Του. Ἀποτελεῖ ἐγκεντρισμό στή ζωὴ καί γέννηση σέ αὐτή, πού κατὰ τὴν Κυριακὴ ρύση στό κέντρο τῆς τοποθετεῖται τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας καί τελικῶς ὁ ἐκκλησιολογικὸς χαρακτήρας του. Διαφέρει μάλιστα ἀπὸ τό ἀντίστοιχο βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, τό ὁποῖο ἦταν βάπτισμα μετανοίας, καθότι αὐτό ἀποκαταστά τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου καί ἀπαλείφει τό προπατορικό ἁμάρτημα καί τίς προσωπικὲς ἁμαρτίες τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή.

Δίχως τό βάπτισμα τό μέλος παραμένει δέσμιον τῆς φθορᾶς καί τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων. Ἡ νοσοῦσα φύση τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀνάγκη ἀναγεννήσεως, εἰδάλλως δέν ἀπελευθερώνεται καί δέν ἀναγεννᾶται ἀπὸ τόν "παλαιό ἄνθρωπο". Γί' αὐτό ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας γίνεται διαρκὲς ἐπισήμανση καί διασύνδεση τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ μέ τό θάνατο τοῦ Κυρίου, τονίζοντας πῶς μέ τό βάπτισμα ἐνδύεται τὴν "ὑπόστασι τῆς θεογεννεσίας". Τό νέο μέλος μέσω τοῦ Μυστηρίου ἀναγεννᾶ τὴν ὑπαρξή του, γίνεται μία ἐπώνυμη προσωπικὴ ἐτερότητα, ἐξ αἰτίας τῆς χάρις πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν κοινωνία καί τὴν ἀγαπητικὴ σχέση μέ τό ζωοδότη Θεό. Παύει ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι ἀτομικὸ ἀπλῶς εἶδος, κρίκος βιολογικῆς μόνο διαδοχῆς, μονάδα ἐνός συνόλου. Ἐντάσσεται στήν κοινωνία τῶν ἁγίων, τὴν τριαδικὴ πραγματοποίηση τῆς ζωῆς. Τὰ πράγματα ὅμως ποτέ δέν μποροῦν

νά νοηθοῦν μέ ἓνα μαγικό χαρακτήρα. Ὅπως ὁ νεογέννητος αὐξάνεται καί προκόβει, τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τή θεογεννεσία. Τό βάπτισμα λοιπόν εἶναι τό πρῶτο καί ἀπαραίτητο στάδιο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ νεοεισελθόντος καί μάλιστα νοεῖται ὡς χάρισμα ἀπολειστικό. Ἐξ αὐτοῦ του λόγου δέ συμβάλλει ἡ βούληση στήν πραγμάτωση τοῦ Μυστηρίου.

Τό βάπτισμα μέσω τῆς θείας χάριτος ἐπανορθώνει τή φύση τοῦ ἀνθρώπου, τό "εἶναι" δηλαδή τῶν λογικῶν πλασμάτων, δίχως τή συνεργία τῆς βούλησης. Τό "εὖ εἶναι" ὅμως, δηλαδή ἡ πνευματική ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου, ἐξαρτᾶται ἀφενός μέν ἀπό τή θεία χάρη, ἀφετέρου ἀπό τή θέλησή του. Ἔτσι νοεῖται ὡς ἀπαρχή τῆς ἀνάστασης. Νοεῖται ὡς μία προίκα πού δίνει ὁ θεός στά πλάσματά Του μέ στόχο τά ἴδια νά τήν ἀξιοποιήσουν. Γι' αὐτό καί ἡ μετοχή στή θεία βασιλεία, ἡ ὄραση τοῦ Θεοῦ, ἡ συνύπαρξη μέ τόν Χριστό ἀποτελοῦν τρυφή τῆς θέλησης.

Κάθε ἐξωτερικός τύπος καί σύμβολο ἔχει ἓνα πραγματικό νοητό περιεχόμενο. Ὅπως μᾶς ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός **τό νερό καθαρίζει σῶμα καί τό πνεῦμα ἀνακαινίζει τήν ὑπαρξη**. Τό βάπτισμα ὡς ἐγκεντρισμός τῶν ὄντων στή θεία ζωή εἶναι μυστηριακή πράξη ἀπό κτίσεως κόσμου, ἐνῶ τά μυστήρια, ὅπως καί τό βάπτισμα, ἀποτελοῦν ἐντάξεις στό σῶμα τῆς ζωῆς καί διαδραματίζονται στήν ἴδια τήν ἱστορία. Χαρακτηριστικός ἐπ' αὐτοῦ εἶναι καί πάλι ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός ὁ ὁποῖος ἀπαριθμεῖ συνολικά ὀκτώ βαπτίσματα στήν ἱστορική διαδρομή τῆς Ἐκκλησίας ἀπό κτίσεως κόσμου. Τό βάπτισμα τελικῶς ἀποκαταστᾷ τή φύση, ἀναιρεῖ τό προπατορικό ἀμάρτημα, τό ὁποῖο λογίζεται ὡς φθορά καί θάνατος, ὀδηγώντας τόν ἄνθρωπο σέ ἓνα ἀρραβώνα πού γίνεται κτῆμα μόνο σέ μία τελειωτική πορεία.

Νηπιοβαπτισμός

Ἡ Βάπτισμα ὑπῆρχε σάν μεμονωμένη πράξη ἀπό τήν ἐποχή τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀλλά σάν θεσμός ἐπικράτησε ἀπό τόν 6ο αἰῶνα.

Τὰ παιδιά δέν πρέπει νά μένουν ἢ καί νά πεθαίνουν ἀβάπτιστα, ἀφοῦ γιά τήν Ἐκκλησία εἶναι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀναπόσπαστα μέλη της.

Τό θέμα ὅτι τό μυστήριο τῆς Βάπτισης γίνεται ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἐπιθυμία τους ἀντιμετωπίζεται μέ τή βάσιμη θέση ὅτι τό βάπτισμα σάν γέννηση εἶναι χάρισμα, καί θεραπεύει τή φύση καί ὄχι τή βούληση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι ἔχουμε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησή μας νά γίνεται χωρίς τήν συμβολή τῆς δικῆς μας θέλησης, ὅπως ἀκριβῶς ἔτσι

γίνεται καί ἡ φυσική μας γέννηση πού καί αὐτή πάλι γίνεται χωρίς τήν δική μας θέληση.

Ὁ νηπιοβαπτισμός εἶναι μία ἀρχαία συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία διακρίνει σαφῶς μεταξύ βούλησης καί φύσης, ἔτσι ὥστε τά μυστήρια νά διαφαίνεται σαφῶς πῶς δέν ἔχουν σχέση μέ τό μαγικό χαρακτήρα τῶν τελετῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας καί τῆς ἀνατολῆς. Ἡ θεία χάρις ἐπανορθώνει τή φύση καί τό "εἶναι" τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά δίχως τή συνεργία τῆς βούλησης δέν ὁδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν τελείωση. Γί' αὐτό τό βάπτισμα πού εἶναι γέννηση, ὅπως καί ἀνάσταση, ὡς ἀναπλαστική δημιουργία μέ κανένα τρόπο δέν μπορεῖ νά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἀνθρώπινη ἐλευθερία. Καί αὐτό δέν ἀποτελεῖ κανενός εἶδους μαγική διαδικασία, ὅπως ἄλλωστε ὡς μαγική διαδικασία δέν νοεῖται ἡ δημιουργία καί ἡ γέννηση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται δίχως τῆς συμβολῆς τῆς ἐλευθερίας του. Τό βάπτισμα λοιπόν, ὅπως καί ἡ φυσική γέννηση εἶναι δημιουργικό ἔργο τοῦ Θεοῦ, πού σκοπό ἔχει τή διόρθωση τῆς ἀνθρώπινης φύσης. Ἀποτελεῖ ἐπανόρθωση τῆς φύσης τοῦ ἀνθρώπου μέ ἀποτέλεσμα ἡ βούληση νά μή διαδραματίζει κανένα ἀπολύτως ρόλο σέ αὐτή τήν ἀνάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Τελικά ὁ ἄνθρωπος μετέχει στή ζωοποιό δύναμη τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε, ὅπως ὅλοι θά ἀναστηθοῦν δίχως τήν ἐλεύθερη βούλησή τους, θέλοντας καί μή, συμμετέχοντας στή τριαδική ζωή, ἔτσι ἀνασταίνονται καί ἀνορθώνονται ἀπό τή χάρις πού ἀπορρέει ἀπό τό μυστήριο αὐτό.

Ἡ ὀρθόδοξη θεολογία λοιπόν δέχεται τή μακαριότητα τῶν νηπίων, μιᾶς καί ἡ βάπτισμα ἀποκαθιστᾷ τή φύση τους, τή στιγμή πού αὐτή δέν κλίνει πρὸς τήν ἀλλοτρίωση (τή φθορά, τή ροπή πρὸς τό κακό) καί συνάμα δίχως νά βιάζει τή βούλησή τους. **Ὁ ἀνάδοχος** μάλιστα δέν ἀντικαθιστᾷ τή βούληση-θέληση τοῦ νηπίου, ἀλλά εἶναι ὁ ἐγγυητής μιᾶς **χριστιανικῆς διαπαιδαγώγησης**.

Σέ ὅτι ἀφορᾷ τό ζήτημα περὶ σωτηρίας τῶν νηπίων τό μόνο διασωθέν κείμενο τῆς πατερικῆς γραμματολογίας εἶναι τό κείμενο τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Κατά τόν θεοφόρο πατέρα αὐτό:

«Εἰ κρίνεις φόνου φονικόν ἐκ μόνου τοῦ βούλεσθαι, καί δίχα φόνου, βεβάπτισθω σοί καί ὁ θελήσας τό βάπτισμα δίχα τοῦ βαπτίσματος, εἰ δέ οὐκ ἐκεῖνο, πῶς τοῦτο, συνιδεῖν οὐκ ἔχω. Εἰ βούλει δέ οὕτως, εἰ ἀρκεῖ σοί πρὸς δύναμιν τοῦ βαπτίσματος ὁ πόθος, καί διὰ τοῦτο δικάζῃ περὶ τῆς δόξης, ἀρκείτω σοί καί πρὸς δόξαν ἡ τῆς δόξης ἐπιθυμία. Καί τίς σοί βλάβη τό μή τυχεῖν ταύτης τήν ἔφεσιν ἔχοντι;».

Βέβαια ή επικράτηση του νηπιοβαπτισμού είχε και αρνητικές επιπτώσεις στη σωστή τέλεση και κατανόηση του μυστηρίου της βάπτισης.

Η σημασία του ονόματος

Η ονοματοδοσία δεν ταυτίζεται και δεν έχει καμία σχέση με το βάπτισμα. Θυμίζει την παλιά πράξη της Εκκλησίας στην οποία οι κατηχούμενοι σάν ένδειξη αποκοπής από την ματαιότητα του κόσμου, έπαιρναν τό όνομα μέ την έγγραφή τους στους καταλόγους αυτών που πρόκειται νά βαπτιστούν στην κατ' έξοχή ήμέρα που γινόταν οι βαπτίσεις της εποχής εκείνης, τό Πάσχα. Ακόμη αποτελεί μίμηση του Χριστού, που πήρε τό όνομα Ίησουσ την όγδοη μέρα μετά από την γέννηση του.

Τό όνομά μας, τό όποιο αγιάζεται από τό όνομα του Χριστού, είναι δηλωτικό της προσωπικότητάς μας και της χριστιανικής μας ταυτότητας.

Σημαίνει ακόμη ότι ή Εκκλησία μάς εντάσσει στην κοινωνία των αγίων, των οποίων ό κάθε ένας από εμάς φέρει και ένα όνομά τους, και θέτει σάν στόχο και όραμα τή μεταμόρφωση της ζωής μας και την προοπτική της όγδοης μέρας που είναι και ή Βασιλεία του Θεού.

Έτσι κάθε φορά που γιορτάζουμε τό όνομά μας ανανεώνουμε συγχρόνως και αυτή την έλπίδα.

Κατά την αρχαία τάξη της Εκκλησίας μας, τό όνομα δίδεται στο παιδί την όγδοη ήμέρα από τή γέννησή του. Στο Εύχολόγιο υπάρχει ειδική ακολουθία. Στίς μέρες μας ή ονοματοδοσία έχει συνδεθεί έθιμικά μέ τό βάπτισμα. Πρέπει απαραίτητα νά είναι όνομα χριστιανικό για νά έχει τό παιδί προστάτη του τόν άγιο του οποίου φέρει τό όνομα. Για λόγους ιστορικής συνέχειας ή Ίερά Σύνοδος δέχτηκε νά δίνονται και όνόματα από την αρχαιότητα. Άλλα όμως όνόματα δεν πρέπει νά δίνονται.

Τό όνομα είναι δηλωτικό του προσώπου και ένα πρόσωπο έχει ...ένα όνομα! Η έπιμονή κάποιων γονέων νά θέλουν νά δώσουν στο παιδί τους δύο και τρία όνόματα είναι αυθαίρετη. Ξεκινά από μικρο-συναισθηματισμούς για νά ικανοποιήσουν τους παπούδες και τίς γιαγιάδες. Άλλοι, ενώ έταξαν τό παιδί τους κατά την κύηση σέ έναν άγιο, την ώρα της βάπτισης θέλουν νά δώσουν και δεύτερο όνομα, πράγμα που άθετεί τό τάξιμό τους.

Έτσι, καταλήγουμε νά φωνάζουμε τό παιδί όχι μέ τό όνομά του αλλά μέ ένα ύποκοριστικό που προέρχεται από την κακοποιημένη σύντμηση του ενός ή τή σύνθεση των περισσότερων ονομάτων.

Τό ὄνομα τοῦ παιδιοῦ εἶναι προορισμένο γιά τήν αἰωνιότητα καί αὐτή ἡ προοπτική τοῦ προσδίδει ιερότητα. Ὡς χριστιανοί ὀφείλουμε νά σεβόμαστε τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας καί νά μήν κάνουμε τοῦ κεφαλιοῦ μας.

Ὁ ρόλος τοῦ ἀνάδοχου

Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε προετοιμάζε καί προετοιμάζει ὅλους ὅσους πρόκειται νά βαπτιστοῦν.

Με τήν **κατήχηση** μυεῖ τούς βαπτιζόμενους στίς ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Με τούς **ἐξορκισμούς** ἐπιτιμᾶται ὁ μισάνθρωπος καί θεομάχος διάβολος νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τό βαπτιζόμενο ἄτομο.

Με τήν **ἀπόταξη** καί τή στροφή πρὸς τή δύση, πού εἶναι σύμβολο σκότους, ἀπορρίπτεται ἔτσι ἡ εἰδωλολατρία καί ἐπιτυγχάνεται ἡ διάλυση τῆς συνθήκης μεταξύ τοῦ διαβόλου καί τοῦ Ἄδη.

Με τή **σύνταξη** καί τή στροφή πρὸς τήν ἀνατολή, πού εἶναι τό σύμβολο τοῦ Χριστοῦ, τονίζεται τό γεγονός τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀνθρώπου στό Χριστό καί τόν παράδεισο.

Ἡ **ὁμολογία τῆς πίστεως** συνιστᾷ τήν ἐπίσημη πράξη τῆς συνθήκης μέ τόν Χριστό.

Προετοιμασία γιά το βάπτισμα σημαίνει κάθαρση τοῦ ἀνθρώπου.

Προετοιμασία γιά τὸ βάπτισμα σημαίνει προετοιμασία γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ρόλος τοῦ ἀναδόχου δέν εἶναι ἀπλά νά φροντίσει γιά τὰ πρακτικά ζητήματα ἢ νά κάνει δῶρα στό παιδί ἢ γιά νά δημιουργήσουμε κοινωνικές σχέσεις. Ἡ παρουσία του εἶναι οὐσιαστική καί ἀπαραίτητη. Ἐγγυᾶται στήν Ἐκκλησία γιά τόν νεοφώτιστο καί τήν πρόοδό του στήν πίστη.

Στίς περιπτώσεις τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, ἀναπληρώνει τήν ἔλλειψη βούλησης τοῦ νηπίου, ὁμολογεῖ πίστη ἐξ ὀνόματός του, ἀλείφει μέ τό καθγιασμένο λάδι, πού ὁ λειτουργός θά ρίξει στίς παλάμες του, τό κεφάλι τοῦ παιδιοῦ καί ὅλο του τό σῶμα. Ἀναλαμβάνει τήν ὑποχρέωση νά συμπράξει μαζί μέ τούς γονεῖς στή χριστιανική ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ.

Ἔτσι, ἀνάδοχος δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀλλόθρησκος ἢ ἄλλου δόγματος (Ρωμαιοκαθολικός, Προτεστάντης κ.ἄ.), ἢ ἄνθρωπος πού ἀρνεῖται τήν ὀρθόδοξη πίστη καί ὁμολογεῖ ἀθεΐα. Ἐάν εἶναι ἑγγαμος, ὀφείλει ὅπωςδήποτε νά ἔχει τελέσει θρησκευτικό γάμο. Ἐπίσης, νά ἔχει καί τήν κατάλληλη ἡλικία.

Μέ άλλα λόγια, ὁ ἀνάδοχος πρέπει νά εἶναι συνειδητό μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ἄνθρωπος μέ ζωντανή πίστη καί συνεπῇ χριστιανική ζωή.

Ὁ ἀνάδοχος πολύ ἐνωρίς θεωρήθηκε ὡς πνευματικός πατέρας τοῦ ἀναδεκτοῦ ἢ τῆς ἀναδεκτῆς. Γι' αὐτό -λόγω τῆς πνευματικῆς αὐτῆς συγγένειας-, δέν μποροῦν νά συνάψουν γάμο. Γάμος ἐπίσης δέν μπορεῖ νά γίνει μεταξύ παιδιῶν πού ἔχουν τόν ἴδιο ἀνάδοχο ἐπειδή θεωροῦνται πνευματικά ἀδελφία.

Λάδι ἐξορκισμοῦ

Το λάδι ἀγιαζόμενο γίνεται ἐξορκιστικό μέσο. Θεραπεύει τά τραύματα τῆς ἁμαρτίας, φυγαδεύει τίς ἀόρατες δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, θωρακίζει τά σώματα τῶν ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ.

Το ἐπορκιστό ἔλαιο θεωρεῖται σάν ἀποκοπή ἀπό τήν ἀγριέλαιο τῆς ἁμαρτίας καί μπόλιασμα στήν «καλλιέλαιο» τοῦ Χριστοῦ. (ἀγ. Κύριλλος Ἱεροσολύμων)

Νερό – βάπτισμα

Τὸ νερό εἶναι σύμβολο τοῦ καθαρισμοῦ λόγω τῆς φυσικῆς του ιδιότητος νά καθαρίζει, σύμβολο τῆς ζωῆς, γιατί χωρίς αὐτό ζωή δέν ὑπάρχει, καί σύμβολο τοῦ θανάτου, ἐπειδή πνίγει, σκοτώνει καί ἐκμηδενίζει.

Στό βάπτισμα μέ τή δύναμη τοῦ ἁγίου Πνεύματος γίνεται πνευματικό καί ἅγιο, ἱκανό νά ἀγιάζει, εἰκόνα τοῦ θανάτου καί τῆς ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, «τάφος καί μήτηρ». Ἔτσι μέ τίς τρεῖς καταδύσεις συνθάπτεται ὁ ἄνθρωπος μέ τόν Χριστό συμβολικά. Με τίς τρεῖς καταδύσεις συνανασταίνεται μαζί του συμβολικά.

Ἡ σωτηρία ὅμως εἶναι πραγματική. Πεθαίνει στό νερό ὁ παλαιός ἄνθρωπος καί ὅπως στήν πρώτη δημιουργία τοῦ κόσμου μέσα ἀπό τό νερό ξεπήδησε ἡ ζωή, ἔτσι καί στό βάπτισμα, πού εἶναι ἡ δεύτερη δημιουργία, μέσα ἀπό τό νερό, μέ τή δύναμη καί τή χάρη τῆς ἁγίας Τριάδας στό ὄνομα τῆς ὁποίας βαπτίζομαστε, ξεπηδᾷ ἡ νέα ἐν Χριστῷ ζωή.

Ἡ χάρη ὅμως τοῦ βαπτίσματος δίδεται κατὰ τό μέτρο τῆς καθαριότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Μύρο – Χρίσμα

Εἶναι ἡ εὐωδιά τοῦ Χριστοῦ καί ἡ σφραγίδα τῆς δωρεάς τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Χρισμένοι τό ἅγιο μύρο πλέον, μετέχουμε στό χρίσμα τοῦ

Χριστοῦ πού χρίσθηκε μέ τό ἅγιο Πνεῦμα καί μέ τήν πνευματική σφραγίδα τυπώνονται στήν ψυχή μας τά θεία δῶρα, πού μαρτυροῦν ὅτι εἴμαστε παιδιά τοῦ Θεοῦ.

Με τή χάρη τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἶναι δυνατή ἡ νέα ζωή καί ἡ ἔνταξη μας στήν κοινωνία τῶν πιστῶν, τήν Ἐκκλησία.

Στην ὀρθόδοξη παράδοση ἡ σειρά τέλεσης τῶν μυστηρίων εἶναι: Βάπτισμα, χρίσμα. Θεία εὐχαριστία.

Οὐδέποτε τέθηκε θέμα διάκρισης τούς, ὅπως σέ ἄλλες χριστιανικές ὁμολογίες.

Ἐνδύματα

Τά βαπτιστικά ἐνδύματα, τά φωτικά, πρέπει νά ἔχουν μεταξύ τῶν ἄλλων καί λευκό χρώμα.

Τό λευκό χρώμα συμβολίζει τή λαμπρότητα τῆς ψυχῆς. Στο λευκό χρώμα ἡ Ἐκκλησία βλέπει τή λευκή στολή τῶν ἁγίων καί τῶν μαρτύρων στό παράδεισο, τά λευκά ἐνδύματα τῶν ἀγγέλων στήν ἀνάσταση καί τήν ἀνάληψη, τά ἱμάτια τοῦ μεταμορφωμένου Χριστοῦ τόν ὁποῖο ντύνεται ὁ νεοφώτιστος.

Σταυρός

Ἐκφράζει τό «Χριστῶ συνεσταύρωμαι», τό πνεῦμα τῆς θυσίας καί τῆς αὐταπάρνησης πού συνεπάγεται ἡ νέα ἐν Χριστῶ ζωή.

Λαμπάδα

Εἶναι τό σύμβολο τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Χριστοῦ, μαρτυρία τῆς αἵγλης καί τῆς δόξας πού δεχόμαστε ἀπό τό Θεό.

Εἶναι ἡ λαμπάδα τῆς πίστεως Με τήν ὁποία θά συναντήσουμε τό νυμφίο Χριστό.

Κύκλος γύρω ἀπό τήν κολυμβήθρα

Εἶναι ἡ παλιά πομπή τῶν νεοφώτιστων ἀπό τό βαπτιστήριο στόν κυρίως ναό γιά τήν ἑναρξη τῆς θείας λειτουργίας μέ τήν ὁποία ἦταν συνδεδεμένο τό βάπτισμα.

Καί αὐτό γιατί ἡ θεία εὐχαριστία στήν ὁποία συμμετέχει ὁ νεοφώτιστος εἶναι τό πλήρωμα τῶν μυστηρίων.

Ὁ Χριστός μᾶς γεννᾷ καί μᾶς τρέφει γιά νά ζοῦμε στή χαρά τῆς δικῆς του ἀνάστασης.

Απόλωση

Αποβάλει ὁ νεοφώτιστος τὰ εμφώτια ἐνδύματα καὶ ξεπλένεται στὰ μέρη πού χρίστηκε μέ τό μύρο, παίρνοντας ἀπό τήν Ἐκκλησία τήν εὐχή καί τήν ἐνθάρρυνση τὰ σημάδια πού ἀποβάλλονται νά γίνουν πράξη στή ζωή, ἀγῶνας κατά τοῦ κακοῦ καί μαρτυρία Χριστοῦ.

Τριχοκουρία

Τò κούρεμα τῶν μαλλιῶν γίνεται σάν προσφορά καί θυσία στόν Θεό, σάν τρόπος εὐχαριστίας στόν ἀριστοτέχνη δημιουργό πού ἔπλασε τόν ἄνθρωπο.

Με τή συνεχόμενη μυστηριακή ζωή καί τήν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μπορεῖ ὁ νεοφώτιστος νά ζεῖ «ἐν καινότητι ζωῆς» καί νά ἀνανεώνει τίς δυνάμεις πού πῆρε ἀπό τό βάπτισμα.

Το Μυστήριο τοῦ Χρίσματος

α. Το νόημα τοῦ Μυστηρίου

Ἡ ἀναγέννηση τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος εἶναι πλήρης, Ἀλλά ὁ νεοφώτιστος εἶναι «νήπιος ἐν Χριστῷ» καί ἔχει ἀνάγκη βοηθείας, που δίδεται σ' αὐτόν μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα κατά τήν τέλεση τοῦ Χρίσματος. Το ἔργο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στό νεοφώτιστο, εἶναι ἡ εἰδική καί ποικίλη χάρη, πού ἀρχίζει σάν «Σφραγίδα δωρεάς Πνεύματος Ἁγίου».

β. Σύσταση τοῦ Μυστηρίου

Στήν Καινή Διαθήκη δέν ὑπάρχει ρητή μαρτυρία παραδόσεως τοῦ Μυστηρίου ἀπό τόν Κύριο. Οἱ Ἅγιοι Απόστολοι ὅμως μᾶς παρέδωσαν τήν πράξη καί μᾶς μιλοῦν γι' αὐτό σάν ἰδιαίτερο Μυστήριο: «Καί ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπό τοῦ Ἁγίου, καί οἰδατε πάντα» (Α' Ἰω. β', 20), «ἐν ᾧ καί ὑμεῖς... πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ὅς ἐστίν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν» (Ἐφ. α', 13-14). Ἐπίσης ἀπό τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων φαίνεται καθαρά ὅτι ὑπῆρχαν βαπτισμένοι (ἀπό τοὺς Διακόνους) χωρὶς νά ἔχουν λάβει τό Ἅγιο Πνεῦμα, ὅποτε οἱ Απόστολοι «ἐπετίθουν τὰς χειρὰς ἐπ' αὐτούς καί ἐλάβαναν Πνεῦμα Ἅγιον» (Πράξ. ἡ', 17). Γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα ὁμιλεῖ καί ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στό κεφ. ζ' 39, τό ὁποῖο θά ἐλάβαναν κατά τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν», ἐνῶ οἱ πρῶτοι πού ἔλαβαν τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι οἱ Απόστολοι κατά τήν Πεντηκοστή.

γ. Τα αίσθητά σημεία τοῦ Μυστηρίου

Τὰ σημεία αὐτά εἶναι τέσσερα:

- (1) Το ἅγιο Μύρο – ἔλαιον ἀπό σαράντα ἀρώματα, πού δηλώνουν «αἰσθητά» τὰ ποικίλα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- (2) Ἡ εὐχή τοῦ Ἱερέα.
- (3) Ἡ χρήση τῶν κυρίων μερῶν τοῦ σώματος καί
- (4) Τα λόγια τοῦ Ἱερέα: «Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Ἁγίου. Ἀμήν».

Με τὰ «σημεία» αὐτά ὁ Ἱερέας δέν «τελεῖ» τό Μυστήριον αὐτό ὅπως τ' ἄλλα, ἀλλά μεταδίδει τό Ἅγιο Πνεῦμα.

δ. Ἡ εἰδική χάρη τοῦ Μυστηρίου

Ἡ χάρη τοῦ Χρίσματος εἶναι τὰ ποικίλα χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Γαλ. ε', 22-23 καί Α' Κορ. ιβ' 4 καί 8-11), τὰ ὅποια λαμβάνουν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ βαπτισμένοι. Ἐάν τὰ διατηροῦν ἢ ἐάν τὰ αὐξάνουν, μέ τή δύναμη πάλι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι ἕνα μεγάλο θέμα ποῦ συνδέεται καί μέ τήν προαίρεση τοῦ καθενός. Πάντως τό Χρῆσμα δέν ἐπαναλαμβάνεται. Ἐξαίρεση γίνεται ἐάν κάποιος ὀρθόδοξος πλανηθεῖ καί ἀκολουθήσῃ ἄλλῃ θρησκείᾳ, ἐφ' ὅσον μετανοήσῃ, μπορεῖ νά γίνῃ δεκτός ξανά στήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τή χρήση (πάλι) τοῦ Ἁγίου Μύρου. Τα χαρίσματα γίνονται ἐνεργά μέ τή μετάνοια, τήν ἐξομολόγησιν καί τή θείαν Κοινωνίαν.

Συμπερασματικά, ἡ ἔνταξις ἑνὸς ἀνθρώπου ὡς μέλος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πραγματοποιεῖται μέ τό ἱερὸ ἐκεῖνο μυστήριον ποῦ ὀνομάζεται "Βάπτισμα". Ὁ ὅρος "βάπτισμα" προέρχεται ἀπὸ τό ρῆμα "βαπτίζω" ποῦ σημαίνει "βυθίζω", "βουτάω στὸ νερὸ" καί "καταδύω".

Ὡς λειτουργικὴ πράξις σημαίνει τὴν κατάδυση τοῦ βαπτιζομένου στὸ ὕδωρ τοῦ βαπτιστηρίου - κολυμβήθρας προκειμένου νὰ βαπτιστεῖ ὁ μέχρι τότε κατηχούμενος, ὥστε νὰ καταστεῖ μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καί ἀκολουθῶς μέ τό χρῆσμα νὰ λάβῃ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ βάπτισις εἶναι τὸ πρῶτο ὅλων τῶν μυστηρίων, ἀφοῦ μέ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος γίνεται μέλος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας καί ἀποκτᾷ τὴ δυνατότητα στὸ ἑξῆς νὰ συμμετέχει σὲ ὅλα τὰ ἄλλα μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ σπουδαιότητα τοῦ μυστηρίου τῆς βαπτίσεως καί τὰ προβλήματα ἢ ἐρωτήματα ποῦ κατὰ καιροὺς προέκυψαν σχετικὰ μέ τὴν ὀρθὴ τέλεση του, ὁδήγησαν στήν ἀνάγκη νὰ διατυπωθοῦν ἀπὸ οἰκουμενικὲς καί τοπικὲς

συνόδους καὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας σχετικοὶ κανόνες ποὺ ἐπέλυαν τὰ ἀνακύπτοντα ζητήματα.

Ἡ λειτουργικὴ πράξη τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος κατὰ τοὺς πρῶτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ἐτελεῖτο κατὰ τρόπο διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ τελεῖται σήμερα. Δὲν συμφωνοῦσε κάποιος ἀπλῶς μιὰ ἡμερομηνία στὸν ἐνοριακὸ ναό, ὥστε νὰ προσέλθει τῇ συγκεκριμένῃ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ γιὰ νὰ βαπτιστεῖ ὁ ἴδιος ἢ νὰ βαπτίσει τὸ παιδί του. Τὸ Βάπτισμα ἐτελεῖτο "ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ" δηλαδὴ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο καὶ συγκεκριμένα κατὰ τὸ Μεγάλο Σάββατο κατὰ τὴν πανυχίδα τῆς Ἀναστάσεως. Μὲ λίγα λόγια, Βάπτισμα καὶ Ἀνάσταση τελοῦνταν μαζὶ τὴν ἴδια ἡμέρα, ὥρα καὶ στὴν ἴδια ἀκολουθία. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ἐπεκτάθηκε καὶ σὲ ἄλλες μεγάλες ἡμέρες τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους, ὅπως Χριστούγεννα, Θεοφάνεια καὶ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Ἀρχικὰ τὸ Βάπτισμα ἐτελεῖτο μέσα στὴ Θεία Λειτουργία, ὅπως ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ἀργότερα ὅμως ἄρχισε νὰ χάνει αὐτὴ τοῦ τῇ λειτουργικῇ ἀξία καὶ σημασία, ἀφοῦ ἀποκόπηκε ἀπὸ τὴ Θεία Λειτουργία καὶ διαμορφώθηκε εἰδικὴ Ἀκολουθία γιὰ αὐτό.

Τοῦ Βαπτίσματος προηγεῖτο ἡ Κατήχηση καὶ οἱ Ἐξορκισμοί, ἡ Ἀπόταξη τοῦ Διαβόλου καὶ ἡ Σύνταξη μὲ τὸ Χριστό, εἰδικὲς τελετὲς καὶ διαδικασίες ποὺ λάμβαναν χώρα μέσα σὲ μιὰ περίοδο σαράντα ἡμερῶν, τὴ 1 γνωστὴ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ μὲ τὴν τελικὴ ὁμολογία νὰ δίδεται τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, μιὰ ἀκριβῶς ἡμέρα πρὶν ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βάπτισμα. Μὲ τὴ διαμόρφωση τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Βαπτίσματος οἱ Ἀφορκισμοὶ καὶ ἡ Κατήχηση ἔχασαν τὴν κανονικὴ τους θέση καὶ σημασία καὶ δυστυχῶς περιορίστηκαν πλέον σὲ μιὰ σύντομη Ἀκολουθία ποὺ προηγεῖται τοῦ Βαπτίσματος. Φυσικὰ σὲ αὐτὸ συνέβαλε καὶ ἡ ἐπικράτηση τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, κατὰ τὸν ὅποιο τὴν Ὁμολογία τῆς πίστεως τὴ δίνει πλέον ὁ ἀνάδοχος ἀντὶ τοῦ φωτιζομένου.

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἀναδόχου ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν παλαιὰ ἐποχή, ὅμως μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ βαπτίσματος ἀπὸ τὴ νηπιακὴ ἡλικία, ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἐνισχύθηκε καὶ φαίνεται πὼς τὸ κέντρο βάρους τῆς Ἀκολουθίας μετατοπίζεται στὸν ἀνάδοχο καὶ ὄχι τόσο στὸν φωτιζόμενο. Ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου ὁ ἀνάδοχος ἀποκλείεται ἀπὸ τὸ Βάπτισμα, δηλαδὴ δὲν μπορεῖ νὰ βαπτίσει τὸν ὑποψήφιο πρὸς τὸν φωτισμό.